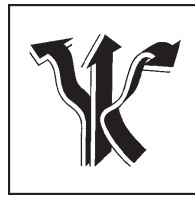

**НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ
ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОГО
ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ
В СИСТЕМІ ОСВІТИ
В РУСЛІ НОВОГО ГУМАНІЗМУ**

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ
ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОГО
ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В СИСТЕМІ ОСВІТИ
В РУСЛІ НОВОГО ГУМАНІЗМУ**

Монографія

Київ
2024

УДК 37.011/.013:[005.336.5:[001.895:004]](477)(02)

НЗ4

Автори: Дмитренко Г. А., Згалат-Лозинська Л. О., Головач Н. В.,
Дорошенко Л. С., Лапицька Н. І., Данилюк Л. С., Ріктор Т. Л.

Рецензенти:

І. А. Семенець-Орлова, д-ка наук з держ. упр., проф., зав. кафедри публічного адміністрування Навчально-наукового інституту управління, економіки та бізнесу ПрАТ “ВНЗ “Міжрегіональна Академія управління персоналом”

В. В. Олійник, д-р пед. наук, проф., академік Національної академії педагогічних наук України, радник ректора Університету менеджменту освіти НАПН України

Л. В. Помиткіна, д-ка психол. наук, проф., зав. кафедри авіаційної психології факультету лінгвістики та соціальних комунікацій Національного авіаційного ун-ту

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 6 від 31.05.23)

НЗ4 **Науково-технологічні засади формування конкурентоздатного людського капіталу в системі освіти в руслі нового гуманізму:** монографія / Г. А. Дмитренко, Л. О. Згалат-Лозинська, Н. В. Головач та ін.; за заг. ред. Г. А. Дмитренка. Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2024. 300 с.

ISBN 978-617-02-0387-8

У монографії розглядаються стратегічні шляхи становлення людиноцентричної освіти та обґрунтовуються інноваційні технологічні аспекти формування якісного конкурентоздатного людського капіталу в післявоєнній Україні. Таке обґрунтування базується на прогресивному досвіді кращих систем освіти Фінляндії та Сінгапуру й новітніх технологічних досягненнях у площині цифровізації освітнього процесу на основі факторно-критеріальної кваліметрії з галузі нечіткої математики.

Для викладачів ЗВО, а також масштабно мислячих і патріотично налаштованих представників педагогічної, політичної, економічної управлінської еліти, які прагнуть скорішого виходу України на цивілізаційний шлях її розвитку.

УДК 37.011/.013:[005.336.5:[001.895:004]](477)(02)

© Г. А. Дмитренко, Л. О. Згалат-Лозинська,
Н. В. Головач, Л. С. Дорошенко,
Н. І. Лапицька, Л. С. Данилюк, Т. Л. Ріктор, 2024
© Міжрегіональна Академія управління
персоналом, 2024

ISBN 978-617-02-0387-8

ЗМІСТ

Вступ	6
Розділ 1. РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ І СУСПІЛЬСТВА	9
1.1. Первинність людської діяльності в усіх сферах організації суспільства як підґрунтя людиноцентричної ідеології сучасної цивілізації	9
1.2. Сутність поняття “Людський капітал” в сучасній інтерпретації	21
1.3. Прогресивні погляди на формування якісного людського капіталу в контексті нового гуманізму у розвитку людства	32
Розділ 2. АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ЗДОБУТКІВ БАЗОВИХ ОСВІТНІХ СИСТЕМ (ЗБОС) ФІНЛЯНДІЇ І СІНГАПУРУ – КРАЩИХ У СВІТІ	47
2.1. Фундаментальні положення та умови одержання ЗБОС у Фінляндії	47
2.2. Основні зовнішні і внутрішні важелі ЗБОС у Сінгапурі	62
2.3. Розгляд можливостей покращення ЗБОС на майбутнє з урахуванням динамічних змін у розвитку людства	75
Розділ 3. КВАЛІМЕТРИЧНА ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПРИ ФОРМУВАННІ КОНКУРЕНТОЗДАТНОГО ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ (КЛК)	88
3.1. Кращі людські якості в контексті формування КЛК	88
3.2. Визначення людських якостей на цифровій факторно-критеріальній основі із галузі нечіткої математики	102

3.3. Деякі апробовані факторно-критеріальні кваліметричні моделі оцінки (ФККМ) якісних явищ з людськими якостями включно	114
--	-----

Розділ 4. ПОСИЛЕННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗА РАХУНОК САМОПІЗНАННЯ ВЛАСНОГО “Я” 130

4.1. Поєднання різних підходів до самопізнання власного “Я” в житті та в освіті	130
4.2. Прищеплення здобувачам освіти інтересу до самопізнання і самовдосконалення власного “Я” на цифровій основі	143
4.3. Мотиваційний важіль сприяння самопізнанню особистості за допомогою кваліметричної цифровізації	156

Розділ 5. КОНКУРЕНТОЗДАТНІ І КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІ ВИПУСКНИКИ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ЯК КІНЦЕВІ РЕЗУЛЬТАТИ ЕФЕКТИВНОГО (СИСТЕМНОГО) МЕНЕДЖМЕНТУ 170

5.1. Науково-технологічні підходи до визначення кінцевих результатів діяльності закладів освіти в контексті реалізації ефективного менеджменту	171
5.2. Конкурентоздатні випускники шкіл як кінцеві результати базової середньої освіти	184
5.3. Конкурентоспроможні випускники закладів вищої освіти як кінцеві результати їх діяльності	198

Розділ 6. УПРАВЛІНСЬКА ЕЛІТА ЯК НАЙВАЖЛИВІША СКЛАДОВА ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ. МОДЕЛЬ ЇЇ СИСТЕМНОГО ФОРМУВАННЯ 211

6.1. Еліта та її аналіз	211
6.2. Базисні методологічні напрями формування ціннісної управлінської еліти “знизу” в системі освіти	221

6.3. Сутнісні ознаки моделі формування якісної управлінської еліти на кваліметричній цифровій основі	245
Розділ 7. МИРОТВОРЧИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ЯКІСНОГО ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В КОНТЕКСТІ ПОРЯТУНКУ ЛЮДСТВА ВІД ГЛОБАЛЬНИХ КАТАСТРОФ	259
7.1. Загрози людству від глобальної кліматичної катастрофи і можливості її відведення	259
7.2. Загрози людству від соціальних катастроф	270
7.3. Миротворчий підхід до відведення глобальних катастроф через свідоме формування якісного людського капіталу в системі освіти	279
Висновки	294
Відомості про авторів	298

ВСТУП

У міру розвитку людства на планеті Земля в умовах глобалізації суспільних відносин і виникнення перед ним великих загроз кліматичного і соціального характеру, рішення проблеми формування якісного конкурентоспроможного людського капіталу набуває все глибшого і всеосяжнішого погляду на вимоги цивілізованих суспільств до такого капіталу.

Крім того, розвиток західної цивілізації, який ґрунтується на повазі до людини як особистості й одночасно до головної продуктивної сили суспільства, обумовлює розгляд кожної окремої людини з двох боків. З одного боку — як власника індивідуального людського капіталу, з другого — як елемент сукупного людського капіталу у взаємодії з іншими індивідуальними його власниками. А від якості такої взаємодії сукупний людський капітал або підвищується, або знижується (що далі буде розкрито в контексті одержання системного чи синергетичного ефекту) при своїй реалізації.

Розвиток цивілізації обумовлює ще один аспект формування людського капіталу, походженням якого є новий гуманізм. Він пов'язаний з турботою про людину з точки зору сприяння її повної самореалізації в житті (тобто в усіх п'ятьох сферах життєдіяльності), але в органічній ув'язці зі сприянням самореалізації інших людей в суспільстві і навіть в усьому людстві.

Крім цього, процес формування якісного людського капіталу є інституціональним, який органічно поєднаний з певними змінами в інших сферах людської діяльності, зокрема управлінської в першу чергу. Це суттєво ускладнює процес такого формування, але робить його більш об'єктивним і фундаментальним. Більше того, немає ніякого сумніву, що саме системі освіти належить визначна роль формування якісного конкурентоздатного людського капіталу за відповідною участю держави.

Якщо розглядати процес формування конкурентоздатного людського капіталу (КЛК) за ланцюжком: окрема людина з

дитинства; людина в соціумі; суспільство як сукупність окремих взаємопов'язаних людей; людство як сукупність окремих взаємопов'язаних суспільств, тоді немає альтернативи застосуванню єдиного системного підходу до формування КЛК в різних країнах світу, яким загрожують ті самі глобальні катастрофи, а саме: кліматична; соціальна; здоров'яруйнівна (пандемії) і навіть інформаційна (після винаходу інтернету). Остання може мати як позитивні, так і негативні наслідки в залежності від людських якостей тих (представників управлінської еліти в першу чергу), хто використовує досягнення інтернету і за якими цілями.

Отже, щоб достатньо повно і з наукових позицій підходити до рішення найактуальнішої проблеми формування якісного конкурентоздатного людського капіталу в системі освіти, необхідно розглянути певну групу таких взаємопов'язаних питань:

- Роль і значення людського капіталу в розвитку економіки і науково-технічного прогресу, включаючи розгляд первинності людської діяльності в усіх сферах організації суспільства.
- Аналітичний огляд кращих у світі базових освітніх систем: Фінляндії і Сінгапуру.
- Системний підхід до формування якісного людського капіталу в освітній галузі, включаючи системоутворювальну ідею розвитку освіти в цивілізованому суспільстві.
- Інноваційна технологічність системної підготовки конкурентоздатного людського капіталу з використанням кваліметричної цифровізації освітнього процесу.
- Інноваційна модель системного формування конкурентоздатної якісної управлінської еліти, включаючи чотири етапи визначення і розвитку кращих людських якостей.
- Миротворчий аспект формування конкурентоздатного людського капіталу в контексті порятунку людства від глобальних катастроф, включаючи миротворчий підхід до визнання трансцендентного сенсу життя.

Отже, відповіді на ці питання створюють підґрунтя для визначення загальної стратегії і певних технологій формування конкурентоздатного людського капіталу в інтересах самої людини, оточуючих соціумів, суспільства і навіть всього соціуму.

Саме тому цю монографію присвячено знаходженню відповідей на поставлені питання, що допоможе визначити найкорисніший шлях до цивілізаційного розвитку України і всього людства з оптимістичним поглядом у майбутнє.

* * *

Автори монографії висловлюють велику подяку видатним вченим — поважним рецензентам, співзасновникам “ІНТЕЛЕКТ-КЛУБУ цивілізаційного розвитку України”: докторці наук з державного управління, професорці І. А. Семенець-Орловій; доктору педагогічних наук, професору, Академіку Національної Академії педагогічних наук України В. В. Олійнику, а також членам “ІНТЕЛЕКТ-КЛУБУ цивілізаційного розвитку України”: почесному професору УМО НАПН України, визначному вченому в галузі історії і соціології В. Т. Солодкову, докторці психологічних наук, професорці Л. В. Помиткіній та кандидатці педагогічних наук, доцентці О. Л. Ануфрієвій за корисні поради щодо удосконалення викладеного матеріалу.

Розділ 1

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ І СУСПІЛЬСТВА

1.1. Первинність людської діяльності в усіх сферах організації суспільства як підґрунтя людиноцентричної ідеології сучасної цивілізації

Наукою вже виокремлено чотири сфери організації суспільства, які взаємопов'язані між собою і за якими, власне, й здійснюється його розвиток. Йдеться про *політичну, економічну, соціальну і культурну* сфери.

Немає сенсу описувати кожна з цих сфер, їх вагу і значення як для країни в цілому, так і для кожної людини зокрема. З точки зору впливу людини та її безпосередньої діяльності на розвиток цих сфер наявність цього впливу можна наочно бачити в трьох сферах і зовсім у невеликій частці в четвертій.

Наприклад, немає ніякого сумніву у пріоритетній ролі людської діяльності в “політичній сфері”, коли представники влади, починаючи з Верховної Ради, Офісу Президента і Кабінету Міністрів України, ухвалюють рішення, які обов'язкові для виконання всіма гілками влади, але самі вони не відповідають за кінцеві результати виконання цих рішень (що може іноді суттєво гальмувати прогресивний розвиток держави). Таке трапляється тоді, коли за своїми не кращими професійними і людськими якостями ці представники влади здійснюють керування та ще в умовах відсутності в системі управління зворотного зв'язку за кінцевими результатами. В той же час цю хибну систему управління створюють ті самі представники управлінської еліти.

Також не потребує доказу первинність діяльності людини в таких соціальних системах “людина – людина”, якими є соці-

альна сфера (в першу чергу медичне обслуговування населення) і культурна сфера з її “ядром” — освітою. Але є ще одна сфера, яка виконує виключно фундаментальну роль в розвитку будь-якого суспільства і людства в цілому. Вона визначає багато в чому і політичну діяльність, і суспільну корисність функціонування соціальної і культурної сфер. Але в самій цій сфері первинність людської діяльності і взагалі роль людини в її розвитку не одразу можна побачити наочно. Йдеться про економіку. Розглянемо цей невеликий феномен з посиланням на вже опубліковані авторські здобутки [1; 2].

Первинність людської діяльності в економічних процесах

Дійсно, важко повірити, що за такими реаліями економіки, як інфляція, рента, прибуток, собівартість, рентабельність, інновації, фінанси, інвестиції, зрештою економічними кризами та ще багатьма іншими економічними термінами “стоять” люди та їх діяльність (включаючи науково-технічний прогрес, який “тягне” на себе постійний розвиток економіки).

Але вже класики політичної економії Вільям Петті у XVII ст., потім у XVIII ст. видатний Адам Сміт і Давид Рікардо доводили, що в основі успішних економік, які створюють багатства країн, знаходяться два фактори: праця та природні ресурси.

Поступово і самі класики визнали той факт, що праця таки первинна, бо без вкладеної праці природні ресурси не можуть бути корисними для застосування чи представлення споживачам на ринку. Водночас є держави, які мають успішну економіку і стали багатими зі слабкими природними ресурсами і навіть практично без них (Японія, Сінгапур), тобто виключно за рахунок ефективного використання праці. Остання є поведінковою реалізацією трудового потенціалу людини як особистості і продуктивної суспільної сили. При цьому завдяки продуктивній праці вдається придбати інші необхідні ресурси (в тому числі природні) і одержати додану вартість за виготовлення кінцевого продукту для споживачів.